

Toen aan Elie Wiesel werd gevraagd wat de verschrikkingen van de Tweede Wereldoorlog met zijn geloof hadden gedaan, gaf hij aan dat het doorging als een 'beschadigd geloof'. Niet dat het verminkt of onvolledig achterbleef, het was juist sterker geworden. 'Geen geloof zo solide als een beschadigd geloof'. Aldus een van de aansprekende citaten die Stephan de Jong verwerkt in zijn 'essays voor de ziel'. Op de uitspraak van Wiesel volgen rijke gedachten van William James, die de waarde onderstreept van een 'tweemaal geboren geloof'. Dat is een geloof dat vanwege de bittere raadsels van dit bestaan een naïef optimisme voorbij is. Het is daar doorheen gegaan en blijft daarom in z'n spiritualiteit *down to earth*.

Zo'n spiritualiteit doortrekt heel dit boek, dat op fijnzinnige wijze 'de kleine weg en het grote geluk' verkent. In elk hoofdstuk blijft de schrijver met beide benen op de grond staan, ook als hij grote geloofs- en levensvragen aansnijdt. In vier keer vier hoofdstukken komen thema's voorbij als zingeving en geluk, hebzucht en populisme, vertrouwen en zelfkritiek, lijden en dood. Daarbij volgt De Jong niet het klassieke patroon van een - vaak taaie - theologische inzet die aan het slot nog een praktische toepassing krijgt. In plaats van zo'n theologie van 'binnen naar buiten' zoekt hij, in de lijn van iemand als Erik Borgman, naar een weg van 'buiten naar binnen'. Pas als de vragen van nu helder in beeld zijn, worden er op speelse wijze theologische reflecties doorheen gevlochten.

De Jong is er niet op uit thema's uitputtend te behandelen, maar kiest steeds een eigen invalshoek. Populisme kan hij beschrijven als 'pretentieuze simplisme', om het vervolgens te spiegelen aan een dwaas verhaal van Godfried Bomans en aan de bijbelse 'deemoed': het besef aards te zijn. In het hoofdstuk over geldzucht vindt een mooie omkering plaats. Waar Karl Marx religie karakteriseert als opium van het volk, daar onthult religie op haar beurt het moderne materialisme als eenzelfde opiaat. Dit blokje 'maatschappij' sluit af met het verhaal van een man die van een monnik zomaar een mooie diamant krijgt. Na een slapeloze nacht keert hij terug met de vraag: leer me hoe je zo moeiteloos deze diamant kunt weggeven.

Meest indringend is het laatste blok over 'lijden en dood'. Hier kan niemand een passend maatpak voor God maken, beseft De Jong. Wel verkent hij de onverwoestbare kracht die ondanks alles mensen draagt. Ook komt Etty Hillesum ter sprake, die op haar beurt 'Gods raadselen wil leren dragen'. Het slot bevat een excurs over het taoïsme van Patricia de Martelaere, en benadrukt de verbindende elementen van de wereldgodsdiensten. Die liggen vooral op het vlak van overgave en loslaten. Misschien gaat De Jong hier te gemakkelijk voorbij aan evenzeer religieuze noties als protest en verzet, vol te houden zolang ze zinvol zijn. Maar ook nu kent elke bladzijde weer een inspirerende of prikkelende gedachte. Dat alles komt samen in een prachtig boek zoals er maar weinig verschijnen.